

Ungdomars upplevelser av att genomgå skolioskirurgi, psykologiska aspekter och mönster av smärta

Avhandling av Anna-Clara Rullander

Idiopatisk skolios drabbar cirka 1 – 3% av alla barn och ungdomar mellan 10 och 16 år och av dem är cirka 80 % flickor. Skolioskirurgi är en stor elektiv barn- och ungdoms ortopedisk procedur (en av de mest omfattande), och det kirurgiska ingreppet orsakar svår smärta som fordrar avancerad postoperativ smärtlindring. Hittills har skolioskirurgi mestadels studerats i termer av utfall gällande kirurgisk korrigerande, operationstekniker och smärtbehandling. Ungdomar med idiopatisk skolios är sparsamt studerade vad gäller deras egna berättelser och upplevelser i anslutning till det kirurgiska ingreppet, den postoperativa smärtan och återhämtningen.

Syftet med avhandlingen

Det övergripande syftet med studierna i denna avhandling har varit att belysa ungdomars upplevelser och erfarenheter av att genomgå skolioskirurgi, mönster av smärta och de psykologiska konsekvenserna av upplevelserna.

Metoder som använts

Avhandlingen består av fyra delstudier. I studie I och II har deltagarna rekryterats från samma kohort och de genomgick korrektiv kirurgi för skolios mellan åren 2004 och 2007 vid Norrlands Universitetssjukhus. Till studie I inbjöds 87 ungdomar och unga vuxna under 25 år som hade olika typer av skolioser. Några av dem hade nedsatt verbal kommunikationsförmåga. Studiedeltagarna och deras föräldrar/vårdnadshavare ombads att fylla i ett formulär med frågor rörande deras upplevda smärta, illamående och nöjdhet med den totala upplevelsen under sjukhusvistelsen för skolioskirurgi. Totalt svarade 51 patienter och 65 föräldrar/vårdnadshavare på formuläret.

Studie II är en kvalitativ intervjustudie med sex ungdomar från kohorten i studie I. De inkluderade ungdomarna i studie II hade idiopatisk skolios och de blev intervjuade omkring två år efter genomgången kirurgi.

Studie III är en prospektiv studie där 37 ungdomar med idiopatisk skolios från fyra olika ryggscentra i Sverige inkluderades. De fick fylla i två psykometriska test och genomgå en strukturerad intervju både före operationen och sex månader efter operationen. De skattade också upplevd smärta på den tredje postoperativa dagen.

I studie IV var studiedeltagarna från samma kohort som i studie III. De skattade sin smärta före operationen, var fjärde timma de första fem dagarna efter operationen, en gång om dagen de första fjorton dagarna hemma efter sjukhusvistelsen samt vid sexmånadersuppföljningen. De ombads att skriva dagbok de första fjorton dagarna efter hemkomst. Vid sexmånadersuppföljningen blev de intervjuade om sina

upplevelser av att genomgå skolioskirurgi: hur de hade upplevt tiden före operationen, under sjukhusvistelsen och återhämtningen fram till dagen för intervjun.

Resultat

Studie I visade att deltagarna upplevde svår smärta och illamående efter operationen under sjukhusvistelsen. Föräldrarna/vårdnadshavarna upplevde hjälplöshet och de beskrev även att de emellanåt sviktade i sitt förtroende till sjuksköterskorna. Trots detta skattades den generella nöjdheten med sjukhusvistelsen som god.

Studie II visade att ungdomarna upplevde nervositet och rädsla före operationen, svår smärta och illamående under sjukhusvistelsen och att de hade sociala svårigheter och även svårigheter med ärret under återhämtningsperioden. Mardrömmar beskrevs i upp till två år efter operationen.

Resultatet i studie III visade att nivåerna av stress var högre före operationen än efter sex månader. Det fanns signifikanta korrelationer mellan stressymptom före operationen och nivå av postoperativ smärta dag tre. Det fanns även signifikanta korrelationer mellan nivåerna av postoperativ smärta dag tre och stressymptom efter sex månader.

I studie IV visade det sig att nivåerna av smärta varierade kraftigt över tid och mellan deltagarna. I bortfallsanalysen visade det sig att de som inte skrev dagbok skattat högre nivåer av stressymptom och internaliserande beteende. Ungdomarna beskrev svår smärta både under sjukhusvistelsen och i hemmet under återhämtningen. Illamående, förstoppning, orkeslöshet men även en vilja att komma tillbaka till skola, idrott och vänner kom fram ur deras berättelser. Ungdomarna beskrev ett pendlande mellan lidande och kontroll, och en strävan att komma tillbaka till det vanliga livet.

Slutsats

Resultaten från de fyra studierna indikerar att det finns ett behov av stressreducerande interventioner för ungdomar som ska genomgå stor kirurgi. Sjuksköterskor behöver kunna identifiera ungdomar som känner stress inför operationen och bör även använda stressreducerande övningar och stödja ungdomarna med stressbemästringsstrategier i syfte att minska den preoperativa stressen och hantera den postoperativa smärtan. Den postoperativa smärtbehandlingen behöver förbättras, både avseende smärtskattning och farmakologisk och icke-farmakologisk behandling. Sjuksköterskor behöver förbättra sina kunskaper på det medicinsktekniska området för att optimera smärtbehandlingen. Efter sjukhusvistelsen måste ungdomarna hantera svårigheter, så som smärta, illamående, förstoppning, mobilisering och att vara orkeslös. En intervention med uppföljning via telefon skulle kunna vara till hjälp för ungdomarna. Det skulle kunna minska stressen och sjuksköterskan bör via rådgivning kunna hjälpa till att lösa uppkomna problem. Eftersom studierna i denna avhandling indikerar att stressnivåerna kan vara höga efter sex månader vore det bra att vid läkarbesöket sex månader efter operationen även ha ett sjuksköterskebesök för att kontrollera välbefinnandet och för att kunna upptäcka om någon ytterligare åtgärd behöver sättas in.

Om den preoperativa stressen kan reduceras, den postoperativa smärtlindringen optimeras och ungdomarna få bättre stöd under återhämtningstiden skulle totalupplevelsen av att genomgå skolioskirurgi förbättras!